

ŽÁNROVÁ SCÉNA 4: DIABOL V STROJI

„Hrozný trend zaviedol 19. februára 26-ročný nezamestnaný muž, ktorý polovicu svojho nahého tela polial horľavinou a upálil sa pred miestnou pobočkou veľkej banky na nevýslovné zdesenie niekoľkých okoloidúcich.“

(...)

O necelých 24 hodín neskôr Bulharskom ešte viac otriaslo, keď sa 36-ročný umelec, horolezec a environmentalista podpálil uprostred Varny, najvýznamnejšieho prímorského letoviska Bulharska, scéna z najväčších zhromaždení protivládnych demonštrantov za uplynulé mesiace.

(...)

Mladý muž s ťažkými popáleninami, ktorému zostala zdravá len pokožka na chodidlách, sa preslávil ako bulharský Ján Palach, pražský študent, ktorého smrť v plameňoch zažala v roku 1969 nádej celého národa.“

Milena Hristova: *Bulharské horiace kriky*. Dostupné na: novinite.com, 27. marec 2013.

„Andrzej Filipiak prišiel do Varšavy z Kieliec v utorok večer. Okolo jednástej večer sa posadil na lavičku pred kanceláriou predsedu vlády a podpálil sa. Nemal žiadne transparenty, nekričal. (...) 56-ročný muž si nemohol nájsť prácu a nedostala sa mu pomoc od štátu. „Pýtal si odo mňa 30 zľ na cestovný lístok. Povedal, že sa chystá do Varšavy. Oholil sa a odišiel.“ – hovorí jeho manželka.“

Dostupné na: wpolityce.pl, 13. jún 2013.

„Piotr Szczesny, 54-ročný otec dvoch detí sa podpálil pred Palácom kultúry z čias komunizmu vo Varšave. Protest pána Szczesného bol zameraný proti krajne pravicovej politike vládnucej strany Právo a spravodlivosť, ktorá podľa jeho názoru predstavovala smrteľné nebezpečenstvo pre poľskú demokraciu. V letáku, ktorý vraj rozdával pred svojou samovraždou, bol neoblomný: „Milujem predovšetkým slobodu a preto som sa rozhodol obetovať svoj život a dúfam, že moja smrť otrásie svedomím mnohých ľudí.“

Ivan Krastev, In: *New York Times*, 2. december 2017.

„Lydia Petrova, 38-ročná fotografka, ktorá sa minulý týždeň podpálila pred prezidentským palácom v Sofii, zomrela. Napriek úsiliu lekárov Pirogovovej pohotovostnej nemocnice žena večera v noci svojim zraneniam podľahla. Mala veľmi ťažké popáleniny a lekári od začiatku upozorňovali na to, že jej stav je nezlučiteľný so životom. Pripomíname, že Lydia Petrova sa v zúfalstve podpálila 3. novembra pred očami desiatok novínárov a chodcov, v okolí prezidentského paláca.“

BNR, rádio Bulharsko, 10. november 2014.

ŽÁNROVÁ SCÉNA 5:

TIENE MINULÝCH BUDÚCNOSTÍ

„Umenie východnej Európy, ak existovalo a ak o ňom mal písať historik anglofónneho umenia, sa muselo prezentovať podľa pravidiel celkom iného diskurzu ako presvedčivo autonómne, imunizované, takpovediac v protiklade s dominantným sociálno-politickým kliše o znásilňovaní, zaostalosti, imitačným charakterom a „čistými traktormi.“ Niet divu, že experimentálny a studenou vojnou podporovaný západný výskum umenia východnej Európy sa zameriaval takmer výlučne na modernu za železnou oponou podľa vzoru predchádzajúceho znovuobjavenia prenasledovaných ruských a sovietskych avantgardistov.“

Katarzyna Murawska-Muthesius: *Vitajte v Slake: Existuje stredoeurópske a východoeurópske umenie?*, 2006.

„Zhodou okolností jazyk, ktorý používam, je jazykom Čechov, Slovanov, otrokov, niekdajších otrokov Nemcov a Rusov, a je to psí jazyk. Múdry pes vie ako prežiť a akú cenu zaplatiť za prežitie. Vie, kedy sa má prikrčiť, kedy sa uhnúť a kedy pohryznúť, má to vo svojom jazyku. Je to jazyk, ktorý mal byť zničený, a jeho čas ešte nenastal; už nikdy nenastane. Bol vytvorený verzifikátormi, používaný kočičkami a slúžkami, a aj to má v sebe. Vytvoril si vlastné slučky a diery a divokosť hadieho mláďaťa. Je to jazyk, ktorý sa musel často šepkať. Je nežný aj krutý, a je v ňom niekoľko starých dobrých slov lásky. Myslím, že je to rýchly a agilný jazyk, a stále prežíva. Dokonca ani Avarom sa nepodarilo získať môj jazyk, ani tankom či horiacim hraniciam, ba ani najodpornejšiemu ľudskému druhu zo všetkých: zbabelým učiteľom. Čo ho však napokon dostane, sú peniaze v zmršťujúcom sa svete. Ale ešte stále mám čas.“

Jáchym Topol: *Sestra*, 1994.

Vystavujúci autori a autorky:

Argišť Alaverdyan, Rada Boukova, Zuzanna Czebatul, Marek Delong & Anna Slama, Anna Daučíková, Wojtek Doroszuk, Anders Grønlien, Kaspar Groševs, Martin Horák, Baptiste Charneau, Šimon Kadlčák, Shifra Kazhdan, Alina Kleytman, Lenka Klodová, Ádám Kokesch, Martin Kohout, Ieva Kraule, Marlena Kudlicka, KwieKulik, Marek Meduna, Daria Melnikova, Vlad Nancă, Deimantas Narkevičius, Richard Nikl, Jan Pfeiffer, Jaakko Pallasvuori & Anni Puolakka, Lucia Elena Průša, Jan Šerých, Jiří Thýn, Ondřej Vicena

MICHAL NOVOTNÝ (*1985, Praha, Česká republika) je riaditeľ Zbierky moderného a súčasného umenia v Národnej galérii v Prahe. V rokoch 2011 – 2018 viedol Centrum pre súčasné umenie Futura v Prahe, zároveň bol od roku 2016 do roku 2018 šéf-kurátorom galérie Plato Ostrava. Učí na Vysokej škole umelecko-priemyselnej v Prahe, kde je asistentom profesora od roku 2016. V roku 2018 pripravoval kurátorské projekty pre Centrum súčasného umenia Passerelle v Breste, spoločne s Jiřim Kovandom site specific projekt pre Black Cube Art Museum v Denvere a s Annou Daučíkovou výstavu v State of Concept v Aténach. Dvojročný kurátorský projekt *Orient. Meditácie o východoeurópskej identite* so štyridsiatimi piatimi umelcami režíroval v Contemporary Art Center v Rige, v BOZAR v Bruseli a Bunkier Sztuki v Krakove. V novembri 2018 otvoril kolektívnu výstavu v Art in General v New Yorku. Zúčastnil sa rezidenčných a výskumných pobytov v Delfina Foundation v Londýne (2016), Contemporary Arts Center v New Orleans (2014), Muzei moderne i suvremene umjetnosti v Rijeke (2014), Design Cloud v Chicagu (2014), Villa Arson v Nice (2013) a Independent Curators International v New Yorku (2011).

KHB
Kunsthalle
Bratislava

OTVORENÉ
Pon: 12:00 – 19:00 hod.
Uto: zatvorené
Str: 13:00 – 20:00 hod.
Štv – Ned: 12:00 – 19:00 hod.

Vstup voľný

Kunsthalle Bratislava
Nám. SNP 12, 811 06 Bratislava
Slovenská republika

www.kunsthallebratislava.sk

Poverená riaditeľka KHB: Nina Vrbanová
Text: Michal Novotný
Preklad: Anna Antalová
Edičné aktivity: Katarína Trnovská
Grafický dizajn: Eva Šimovičová
Produkcia a inštalácia: Magdaléna Fábryová, Marcel Mališ, Roman Bicek, Ján Kekeli, Martin Angelov, Jakub Steinhauser, Adam Korcsmáros, Tomáš Kmeť, Denis Kozerawski
Vzdelávacie programy: Daniela Čarná, Lucia Kotvanová
Sprievodné programy: Darina Ondrušová
Médiá / PR: Katarína Kručay Hornáková
Administrácia: Jana Babušiaková

MINISTERSTVO
KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

S finančnou podporou

Partner osvetlenia fasády

ČESKÉ CENTRUM
CZECH CENTRE

Partneri výstavy

bjttner
member of bitner group | print

AKL
KURÁTORSKÉ
CENTRUM
ARTIST
COMMITTEE

Mediálni partneri

S I T A
SLOVENSKÁ TLACOVÁ AGENTÚRA
SLOVAK NEWS AGENCY

WebNoviny

rtv: :RADIO DEVÍN
NÁrodná televízia

artalk.cz
aktuality o výstavném umění

Orient 2

Kurátor: Michal Novotný

OTVORENIE
11. júl 2019 od 18:00 do 20:00 hod.

TRVANIE
12. júl – 6. október 2019

KHB
Kunsthalle
Bratislava

Výstava *Orient2* rozjíma nad existenciou východoeurópskej identity. Za zjednocujúci aspekt tohto presne nevymedzeného regiónu považuje jeho protirečivé, ale zároveň komplementárne podceňovanie sa¹ a súčasnú aroganciu.² To sú dve vymedzujúce polohy ranenej identity regiónu. Poukazujúc na to, že potláčaný komplex menejcennosti môže byť príčinou súčasnej eskalácie nacionalizmu a nedemokratických tendencií vo východnej Európe, si výstava kladie otázku, či by sa skutočnosť, že región zlyhal v tvorbe a uplatňovaní východoeurópskej identity, nemohla (za predpokladu jej akceptovania) zmeniť na pozitívum.

Výstava nesie už a priori problematický názov – odkaz na Orientalizmus³ Edwarda Saida, aby ním zdôraznila existenciu východnej Európy ako sériu projekcií súvisiacich s nedostatkom informácií a neznalosťou jednotlivcov i inštitúcií.⁴ Táto projekcia je však obojstranná. Orient ako taký potrebuje Okcident, rovnako ako východná Európa potrebuje západnú, ktorá sa tiež výrazne líši od toho, ako sme si ju predstavovali.

Názov výstavy je však aj hyperbolickým varovaním východnej Európy, aby neprepadla „orientálnemu despotizmu“, aby jej pomohla konečne dospieť a vrátiť sa opäť do európskeho domu.⁵ *Orient2* je zároveň chronológiou neúspešného oslobodzovania a dejín klamlivých pocitov po osemdesiatych rokoch, že konečne nastala sloboda.⁶

Táto centrálna-periférna dichotómia, alebo skôr civilizovane-necivilizovaná, nie je len otázkou „spôsobov“, ale najmä peňazí.⁷ Nejedná sa už o problém prístupu, ale infraštruktúry a akumulácie kapitálu. Výstava zaujíma materialistickejšie stanovisko k proklamovanej autonómii umenia. Kontext závisí od toho, čo považujeme za dobré alebo zlé umenie, a je možné si ho kúpiť. Nedostatok infraštruktúry sa považuje za nedostatok kvality.

Kapitál je zároveň jazykom.⁸ Nikdy nebudem hovoriť a písať po anglicky tak, ako by som chcel. Ale nejde len o minoritné jazyky, ktorými hovoríme, tie akcentuje zoznam zastúpených mien so všetkými tými zvláštnymi písmenami, ale aj o jazyk medzinárodného umenia. To je dôvod, prečo ľudia často snívajú o tom, že pôjdu na miesta, ktoré už videli, a kurátori vyberajú diela, ktoré hovoria jazykom, pre nich zrozumiteľným. Táto výstava si kladie za cieľ vytvoriť túto mytológiu prítlačlivosti. A ak je jej súčasťou obskúrnosť a exotika, tak nech.

Formálne pôjde o drámu, ktorá prevedie diváka piatimi žánrovými scénami neslávnnej histórie po stopách historických dialektík vývoja regiónu za uplynulých tridsať rokov. Žáner nám umožňuje byť vážnymi a zároveň ironickými. A to je niečo veľmi východoeurópske. Klasický emancipačný ťah privlastňovania si vlastných urážok.

Výstava *Orient2* je pokračovaním projektu Orient, výstavy, ktorá bola otvorená v apríli 2018 v Kim? v Rige, v júni 2018 v BOZAR-e v Bruseli a v septembri 2018 v Bunkier Sztuki v Krakove. Hoci bola päťdielna štruktúra výstavy zachovaná, umelecké diela a kompletná väčšina umelcov sa líšia.

Kurátor výstavy: Michal Novotný

ŽÁNROVÁ SCÉNA 1:

ČAKÁREŇ

„Mojím kontextom je krajina, ktorá bola postavená na sociálnej a politickej utópii. Ale vyrastal som v období, keď tomu nikto naozaj neveril. Pád Sovietskeho zväzu nastal v čase, keď ľudia mali iné utópie. Boli to liberálne utópie, o slobode robiť to, čo robíte. Tieto druhy utópie boli tiež ilúziou a trvali len niekoľko rokov. Ľudia sa stali veľmi rýchlo rozčarovanými. Aký druh utópií môže vzniknúť na úrovni ľudstva? To je otázka, na ktorú nemám odpoveď.“

Deimantas Narkevicius. In: Hans Ulrich Obrist: *Proti monumentalizmu*. Flash Art, júl-august-september 2008.

ŽÁNROVÁ SCÉNA 2:

VŠETCI SÚ VYOBLEKANÍ A NEMAJÚ KAM ÍŠŤ

„V mojom kabarete neboli žiadne osemročné dievčatá. Ale dospelé dievčatá, dlhonohé dievčatá, dievčatá – imitácie anjelov. Namiesto krídel rozťahovali svoje dlhé nohy, čo bolo rovnako krásne, ako keby rozpínali krídla anjelov. Návštevníkom sa to páčilo viac ako akákoľvek iluzionistická show, a svoje tváre obracali smerom k odhaleným pohľavným orgánom rovnako fascinovane ako sa telá modliacich sa moslimov obracajú k Mekke. Aby bola show ešte zaujímavejšia, dievčatá vytvárali rôzne zvláštne efekty. Jedna si napríklad do pošvy vložila plastový krúžok s blikajúcou diódou. Keď sa vyzliekla donaha a rozťahla nohy, celá jej p**a bola viditeľne vysvietená. Krúžok nebol vôbec viditeľný a keď začala močiť, vyzeralo to ako slávna svetelná fontána vo Fučíkárni. (...) Ďalšou špecialitou boli sklenené oči, aké implantujú ľuďom zmrzačeným po dopravných nehodách. Keď dievča rozťahlo nohy a malo tam „magické oko“ pozerajúce na užasnutých hostí, v bare sa ozývalo ohromené „och“ Nemcov! A keď striedavo sťahovala a rozťahovala stehná, oko dokonca aj žmurkalo. Bola to neuveriteľná ilúzia živého oka, priamo v konečníku. Musíte uznať, že skutoční anjeli, dokonca ani tí s krídlami, by nikdy nedokázali vyvolať tento efekt!“

Ivan Jonák: 700 stránok nepublikovaných pamätí.

ŽÁNROVÁ SCÉNA 3:

KARPATSKÉ DIGITÁLNE LÚKY

„Emocionálnym stavom našej voľby je extáza. Výživou našej voľby je láska. Závislosťou našej voľby je technológia. Náboženstvom našej voľby je hudba. Menou našej voľby je poznanie. Politikou našej voľby nie je nič. Spoločnosťou našej voľby je utopistická myšlienka, hoci vieme, že sa nikdy nenaplní. Môžete nás nenávidieť. Môžete nás odmietať. Môžete nás zle pochopiť. Môžete si nevedomovť našu existenciu. Môžeme len dúfať, že nás nebudete chcieť súdiť, pretože my by sme vás nikdy nesúdili. Nie sme zločinci. Nie sme pod vplyvom ilúzií. Nie sme narkomani. Nie sme naivní deti. Sme obrovsky globálnou kmeňovou dedinou, ktorá presahuje zákony stanovené človekom, fyzickou geografiou a samotný čas. Sme Masív. Jeden Masív.“

Úryvok z Manifestu Shockraver.

„Hlavná oblasť: CIRCUS ALIEN, KERNEL PANIK, MIKRO, DIRECT DRIVE, DEPORT, FRONTALL, HYPNO, MORPHONIC, HARAMPADE, SPACE PATROL, OTOK – TONE – TROIS POINTS, SPECTRO + VIRUS + P.E., SALTIMBANK + K.G.R., R.T.G., GARDENZITTY, APHRIKKA, SYSTEM DEFEKT, TRIBAL VISION, LAYKA, FULL CIRCLE, MIMIC, PRIOR, FATAL NOISE, ESC. KOMATSU, PENTATOMICA, TSUNAMI, ANAL COMMANDOS, TEAM TRASH, KAZTROL, LETEK, VOSA + EMMADOOM, DISTIX + SINGULAR, BASS BEAST D.B.S., MACHINE WRKS AKA, RESTLESS NATIVES, STRAHOV, OKTEKK, M2R, SHAMANIC, PSYKOMATIK TPR, UFOPUNKERS, MAYAPUR, ZUQWA,

Druhá oblasť: VIRVAL, MAGION, MASTER KRU, ROTOR, TRINIDAD, HEDONIX + PAN:DAN, SPOFA, LAYDAKK, RECYCLE, BASSWOODS, REKREA, ZMASTEK, MASSACREW, CZAHOVNA SOUNDSYS, FUNDA-MENTAL, IGRA 1.5V, LOCUS, ANTARES, BIONE, ILLEGAL SOUNDSYS, KWAN, PITEL, CML, THIRD HAND, MOZAIKA, RADIO 23, CABLE, HACCOR,

Oblasť NSK: NSK, METEK, CABARET, LUXOR, UBIK, QWADRANT SOUNDSYSTEM, STUPID SOUNDS,

Oblasť Púštnej búrky: TRAKKASS + OXYDE + METRO, DESET STORM + TOLTEK + NEW SENSE, HEKATE + RESET + HEADFUK, PH:4, ENZO, D.P.“

Uvedené akustické systémy mapujú freetekno festival CzechTek 2004.

¹ „Obraz ich krajiny – rozľahlé zasnežené kopce a škaredé cesty malujú osamelý obraz a naznačujú, že ich nikto nevidí.“ Laura McLean Ferris: *New Artist Focus: Laura McLean Ferris o Deimantasovi Narkeviciusovi*. Dostupné na: lux.org.co.

² „Zbohom, Poľsko, zbohom, prázdna pustatina, večne pokrytá snehom a ľadom (...) Barbarskí ľudia, arogantní a spurní, chvastúni, tárapi, ktorí nemajú nič len jazyk, ktorí vo dne v noci trčia vo vykúrenej miestnosti, pri každom pôžitku sa potešia pohárkom, chrápu pri stole a spia na zemi.“ Philippe Desportes: *Adieu à la Pologne*, 1574. Preklad z francúzskeho originálu „Adieu à la Pologne“ Philippa Desportesa a „Gallo Crocitanti“ Jana Kochanowského od Roryho Finnina. *Comparative literary studies*, ročník 44, č. 4, 2007.

³ „Pred vypuknutím 1. svetovej vojny francúzsky vedecký výskum ešte stále oscilloval medzi dvoma zdanlivo podobnými pojmami *l'Europe Orientale* (východná Európa) a *l'Orient européen* (európsky Orient). (...) Myšlienka východnej Európy bola prepojená s rozvíjajúcim sa orientalizmom, zatiaľ čo filozofická geografia východnú Európu občas vylúčila z Európy, implicitne ju presúvajúc do Ázie, a zdalo sa, že vedecká kartografia popiera takúto bizarnú konštrukciu. (...) Táto neistota podnietila konštrukciu východnej Európy ako paradoxu súbežných začlenení a vylúčení, Európy, ale ne-Európy.“ Edward Said: *Orientalizmus*. Porovnaj s Larry Wolff: *Vynájdenie východnej Európy*.

⁴ „Na Les Magiciens de la Terre (...) bol len jeden východoeurópsky umelec. Teraz sa chystáme presunúť do Havany, kde chceme zväziť 3. Bienále umenia 1989, ktoré, ako tu vidíte, bolo predmetom prvých dvoch ročníkov pod názvom *Making Art Global*. A môžem vám hneď aj povedať, že neboli zaradení žiadni východoeurópski umelci, ale ak sa pozriete do katalógu, neboli tam zastúpení ani striktné západní umelci.“ Lucy Steeds na konferencii *Ako hovoríme o východoeurópskom umení?* Dostupné na tranzit.sk.

⁵ Pôvodný český výraz „zbloudilý“, ktorým Václav Havel použil vo svojom prejave v Kongrese USA dňa 22. februára 1990, a ktorý znamená čosi ako „opustený“, „stratený“ alebo „túlavý“ deti, simultánny tlmočník preložil ako „wayward children“ (spurné, tvrdohlavé, zanovité deti).

⁶ „V novembri 1956 riaditeľ Maďarskej tlačovej agentúry krátko predtým, ako jeho kanceláriu zničila delostrelecká paľba, poslal do celého sveta telex so zúfalým odkazom, v ktorom oznámil, že sa začal útok Rusov na Budapešť. Jeho depeša končila slovami: „Zomrieme pre Maďarsko a pre Európu.“ Milan Kundera: *Tragédia strednej Európy*. *The New York Reviews of Books*, 1984.

⁷ „Hlavným lákadlom východnej Európy je samozrejme to, že je lacná. (...) nízke ceny, (...) ľudia nalákani na neuveriteľne lacné letenky, lacné pivo a ešte lacnejšie ženy (...) Obyvatelia týchto lacných krajín, ktorí majú za sebou bolestivú minulosť, ktorej dôsledky sa málokedy spomínajú – až na situácie, keď sa hovorí o ich vzrušení pri pohľade na kúpnu silu západu alebo ako o divokých, nežiadúcich vedľajších účinkoch.“ Anna Azarova: *Východná Európa podľa britských médií: Je väčšia pravdepodobnosť, že pôjdete do Talianska na kapučíno, než by ste sa zapojili do etnických bojov v Kosove*. Dostupné na: politicalcritique.org.

⁸ „Nuž, najdrahší priateľ, najdrahší Hikkitihoki, to je tvoje meno, ako iste vieš. My všetci sme si počas cesty vymysleli mená. Ja som Punkitititi. Moja žena je Schabla Pumfa. Hofer je Rozkapumpa. Adler je Notschopikitischibi. Mój sluha Joseph je Sagadarata. Mój pes Goukeri je Schomanski. Madam Quallenberg je Runzifunzi Mlle. Krox je Rumborimuri. Freistaetler je Gaulimauli. Buď tak láskavý a povedz mu jeho meno.“ Tieto riadky Gottfrieda von Jacquina z januára 1787 napísal nemecky hovoriaci Mozart počas svojej cesty z Viedne do prevažne nemecky hovoriacej Prahy cez český hovoriace české zeme.